PROF. DR. KAREL VELEMÍNSKÝ:

Úprava česko-amerických škol.

J. S. Machar.

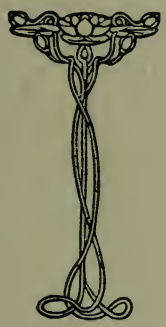

SVAZEK DRUHÝ

ČESKO-AMERICKÉ BESEDY

SBÍRKA PŘEDNÁŠEK A ROZPRAV

Vydává J. TVRZICKÝ-KRAMER Chicago, Ill.

SPRAVEDLNOST 231

ČESKO-AMERICKÉ BESEDY

SBÍRKA PŘEDNÁŠEK A ROZPRAV

Vydává J. Tvrzický-Kramer, 2108 Washtenaw ave., Chicago, Ill.

1. Prof. Velemínský: Výchova česká a americká. — T. G. Masaryk. (Rozebráno.)
2. Prof. Velemínský: J. S. Machar. — Úprava česko-amerických škol.
3. J. Tvrzický-Kramer: Česká Amerika. (Připravuje se.)

Týmž nákladem vyšlo: Fr. Bílek, Hlava z Husova pomníku v Kolíně. T. G. Masaryk (dle leptu M. Švabinského); J. S. Machar (dle Fr. Kupky.)

Macharovy Spisy

a veškerou moderní literaturu českou i překladovou má na skladě

České Ústřední Knihkupectví

(BOHEMIAN CENTRAL PUBLISHING CO.)

1825 So. Loomis Street CHICAGO, ILL.

Zástupce
Česko-Moravské Kolonizační
Společnosti

Tel. CANAL 694
Residence Telephone:
LAWNDALE 776.

KAREL MUSIL

OBCHOD S POZEMKY

PŮJČKY A POJIŠTĚNÍ PROTI OHNI

Městské majetky a farmy na prodej neb výměnu.

1334 W. 18th St.
Res. 2849 W. 22nd Street CHICAGO, Ill.

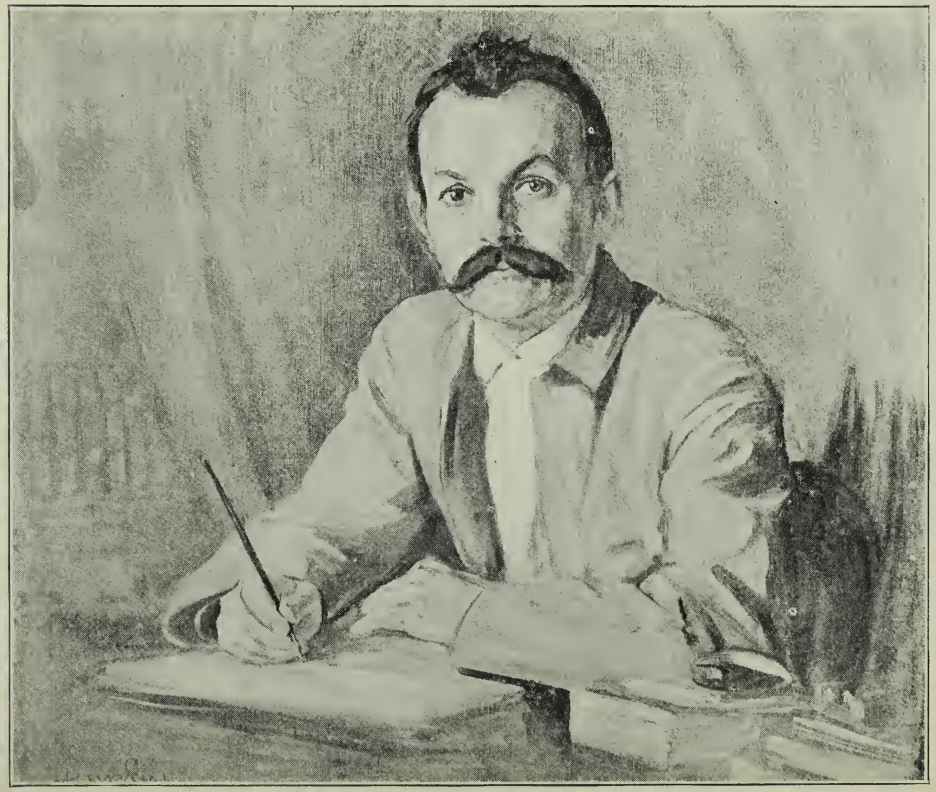

FR. KUPKA J. S. MACHAR.

Digitized by the Internet Archive
in 2017 with funding from
University of Illinois Urbana-Champaign Alternates

https://archive.org/details/upravaceskoameri00vele

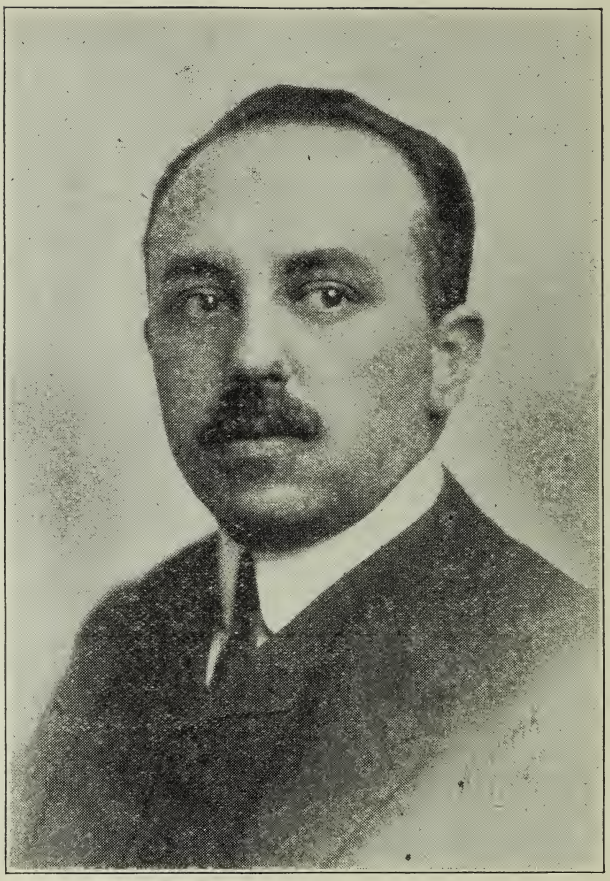

PROF. DR. KAREL VELEMÍNSKÝ

Úprava česko-amerických škol.

V Čechách myslívají, že ve svobodné Americe každý národ zřizuje si své školy, tedy čistě české, polské, německé, italské atd. Není-li tomu tak, nesmí to pozorovatele zaraziti, neboť poměry americké jsou jiné, než vídeňské nebo liberecké. Vzdálenost starého domova a praktická potřeba angličtiny rozhodují o jiných útvarech.

Mezi Slovany americkými Češi byli vždy prvními co do péče o mládež, aby si osvojila vyšší znalost rodného jazyka. Školy česko-americké prodělaly již slušný vývoj a rozšířily se po šíré oblasti od Atlantického oceánu až na daleký západ. Možno říci skoro: kdekoliv česká osada rozroste na několik spolků, tam záhy vzniká také česká škola. Je to přirozená touha českých rodičů, aby jejich děti neodcizily se mateřskému jazyku, aby českou četbou upevnilo se v nich české cítění. Jen lidé málo vzdělaní nebo otupělí věčným shonem za dollarem, zapomínají na tuto samozřejmou úctu k vlastnímu původu. Měl jsem příležitost poznati řadu českých škol svobodomyslných i církevních. Katolické dospěly velikého rozvoje, neboť četné budovy jejich vznikly z nařízení biskupů, aby k faře družila se co možná církevní škola. Kalendář Katolík r. 1913 vykazuje katolické školy v 57 městech a místech Spoj. Států; vyučuje na nich přes 300 jeptišek, 5 učitelů a 1 světská učitelka. Počet dětí blíží se 15.000, není však přesně řečeno, zda jsou všechny české a češtině se učí. Ve větších městech, jak jsem poznal, mají české školy katolické českého vyučování 5—7 hodin týdně, t. j. náboženství a český jazyk; ostatní vyučování jest anglické. Veliké nesnáze se naskytují tím, že není možno získati dostatečný počet učitelstva českého nebo ovládajícího českou mluvnici; na českých školách působívají i Němky, Irky a pod. Mimo to třídy bývají přeplněny — na jednu učitelku připadává 50 i více žáků — a i jinak vnucuje se při menších prostředcích šetření. Jeptišky skromně placené ($25 měsíčně) mají nevelikou průpravu odbornou, učitelů, jichž by bylo nutně třeba aspoň v nejvyšších třídách, není. České učebnice Koudelkovy jsou zastaralé a ubírají proto výcviku jazykovému na intensitě. Málo kdy žáci prošlí katolickou školu ovládají slušněji sloh a pravopis český, i když péče jednotlivých učitelek je značná.

Všechny tyto stinné zjevy dávají za pravdu svobodomyslným krajanům, že o zakládání celodenních škol českých se nepokoušeli. Konkurence s veřejnými školami je nemožna, protože nemáme dostatek peněz na rovnocenné zařízení, tím méně pak dostatek učitelstva odborně vzdělaného.

Za daných poměrů mohou i jazykové školy svobodomyslné, doplňující vyučování škol veřejných, konati platné služby , když je účelně zorganisujeme. Při dobré metodě učebnice i učitelově je třeba aspoň 4 hodin týdenního vyučování, abychom s výsledky byli spokojeni.

Dosud byly svobodomyslné školy vedeny nestejnoměrně. Česká Amerika postrádala nezbytného **střediska školského**, odkud by se pokrok vyučovací šířil i do odlehlých osad venkovských. Tímto střediskem může se státi spolek **Matice česko-americká**, nyní v New Yorku, budou-li členy jeho všecky školy svobodomyslné a zajistí-li jej hmotně pravidelnými příspěvky hmotnými, stanovenými na př. dle počtu žáků jednotlivé školy. Toto středisko školské by obstarávalo moderní učebnice a jiné pomůcky, t. j. mapy, české obrazy z dějin, zeměpisu, podobizny slavných mužů, hlavně by také navrhovalo dobrou četbu pro mládež, knihy pro žákovské knihovny, příručky snadných veršů, her, divadel pro veřejná představení a zábavy. Rady učitelům i rodičům, zprávy o pokrocích jednotlivých škol by publikovalo v rozšířených časopisech. Sbíralo by každoročně statistiku škol, žáků i platů učitelských. Nyní není ani možno uvésti přesný počet škol svobodomyslných ani žactva. Přibližně odhadujeme počet žáků na 6-7000 asi v 60 městech a místech. Bude-li míti takový ústřední spolek všestrannou důvěru, bude-li zbaven strannických třenic a opatří si vynikající rádce odborné, může rychle posíliti naše školy.

V několika městech, Cedar Rapids, Chicagu a Clevelandu jsou pěkné budovy svobodomyslných škol, jinde je postaráno o učebny ve spolkových domech neb i veřejných školách. Je nutno dbáti toho, aby všude bylo vyučováno v místnostech světlých a čistých, co možná i vyzdobených, jak jsou děti zvykly ze škol veřejných. Jinak by žáci nepřilnuli k českému ovzduší, které by je odpuzovalo chudobou a neladem. Místy také nápadně malý počet žáků bývá vysvětlován tím, že rodiče nejsouce spokojeni s poměry ve škole, raději dětí do ní ani neposílají. Mělo by to býti školním výborům vybídkou, aby hledaly nedostatky a je odstraňovaly.

Škola hyne, nemá-li potřebných peněz. Učitelé na školách svobodomyslných mají plat podle místních poměrů a počtu hodin, od 10—50 dollarů měsíčně. Časté změny učitelů z té příčiny i jiných se opakující, škodí škole nadmíru. Je také závadou rozvoje našeho, že ani jediný učitel není tak placen, aby se mohl věnovati výhradně škole a jejímu pokroku. Ale také málo kdy je zdrávo vyučování, obstarává-li je někdo jen z ochoty a zdarma.

Naši krajané jsou ze staré vlasti zvyklí učitelům a proto neradi ustanovují učitelky. To je předsudek neoprávněný: má-li učitelka větší vzdělání a praxi, než konkurující muž, rádi jí svěříme vyučování české. Při volbě učitelově vůbec dbejme na to, abychom ustanovili vzdělance, který umí s mládeží pěkně jednati a jest i v české škole vychovatelem. Děti jsou z veřejné školy zvykly tónu mírnému, přátelskému, často veselému, proto oblíbí si dobrovolnou školu českou, bude-li ještě příjemnější a svobodnější. Poručnický duch, křik a zloba, jakými trpěla škola v staré vlasti, musí v Americe vymizeti, nejsou nic platny v zemi demokraticky vychovávající. Přišel-li učitel ze staré vlasti bylo by svrchovaně žádoucno, aby předem měl příležitost podívati se na vyučování škol veřejných, které je každému přístupno. Školské výbory, patronáty, by své škole nad míru posloužily, kdyby svého učitele první měsíc posílaly na prohlídku veřejné veřejné školy platíce mu ten čas. Přesvědčil jsem se, že na školách českých, kde vyučují učitelky škol veřejných, není obtíží s kázní žáků. Jindy naši učitelé neznajíce života škol amerických, žádají od dětí něčeho, čemu tyto nejsou zvykly. Dostává-li učitel náš žáky z veřejných škol, musí věděti, co se tam děje, jak je rozvrženo učivo, jak se probírá mluvnice, jak se slabikuje. Metody obou škol nesmějí se rozcházeti nebo dokonce křižovati, sice se nevyhneme zbytečné námaze a plýtvání času.

Toho všeho dbají patronáty neb školní výbory, jsou-li mezi členy jejich lidé vzdělaní a školy znalí. Dobrý školní výbor zdrží se zajisté hádek a poručníkování; čím menší (pětičlenný) je výbor, tím rychleji se shodne. Učitele zbytečně nekontroluje, nanejvýše ustanoví k návštěvám školy jednoho člena, který nevyrušuje při vyučování a dbá vůbec přátelské shody s učitelem. Učitel má ve výboru důležitý hlas poradní; výbor s ním nezachází jako se zřízencem, nýbrž jako se zkušeným spolupracovníkem. Také rodiče vzbuzují v dětech úctu k české škole, zdržujíce se nedůstojné kritiky.

Ježto školní plat ve Spojených Státech jest neoblíbený, školní výbory zavedly na zajištění škol dobrovolnou daň spolků, které místy platí pět centů za každého člena. Výbor by měl všude přemýšleti, jak zajistiti vždy potřebné příjmy škole, aby nerušeně pracovala.

Vedle péče o pravidelné pomůcky školské všude budiž pamatováno na založení nebo rozšíření žákovské knihovny. Nezvykne-li si hned ve škole mládež naše sáhnouti po českých knihách nebo novinách, je práce školy téměř marna. V staré vlasti vycházejí tak krásné a laciné knihy pro děti, že za několik dollarů ročně může býti pořizována vzorná knihovna. Také četba časopisu Svobodná Škola podporuje jazykový výcvik mládeže. Hojné odebírání jeho školní výbor ještě zvýší, předplatí-li sám několik exemplářů pro chudé děti; vždyť je to jen 50 centů za roční výtisk.

Při malém počtu vyučovacích hodin nesmíme od české školy ve vlasteneckém nadšení očekávati divy. Jest na př. nemožno očeká-

vati, že děti se budou učiti podrobným dějinám českým. Jednotlivé části dějin zvláště důležité a poutavé vykonají dobrou službu, aby ukázaly mládeži cenu a význam českého národa.

Hlavní pomůckou jsou však dobré, moderní učebnice. V tom směru potřebujeme důkladné a rychlé reformy, která by získala vnitřní soulad mezi školou českou a americkou. Škola veřejná, přes některé nedostatky své, uskutečňuje řadu vychovatelských myšlenek nesporně moderních, účelných a prospěšných. Všechny naše učebnice, svobodomyslné i katolické, dělány jsou vlastně v Čechách a tak spíše knihami se mu škola česká znechutí; nesrozumitelné knihy jsou mu brzo lhostejné, ne-li protivné. V tom ohledu čítanka americká musí nám býti vzorem!

Obsah našich čítanek neodpovídá vědomostem našich dětí. Otevřete kteroukoliv českou čítanku a uvidíte, že články její pojednávají velkou částí o venkovských českých chaloupkách a životu na venkově, jemuž děti naše zde málo kdy rozumějí žijíce skoro ze tří čtvrtin v městech. Přečetné děti nerozumějí ani venkovskému životu v Americe, natož pak onomu za mořem. Čítanky dle českých vzorů upravené nepovídají nic o zdejším životě, až na novou čítanku Benešovu, v níž nalézti lze pěkné a poučné články o životě americkém. Proto dlužno odstraniti z českých čítanek všechny nesrovnalosti a upraviti je tak, aby dítěti podávaly jasné představy z onoho okolí, v němž žije a které jediné jest mu pochopitelno. O čem dítě čte, to si musí zároveň umět představit, aby ze čtení mělo nějaký užitek. Česko-americké čítanky buď'tež pečlivě dbalé jazykových obtíží dětí. Jsou města, kde jazyková zběhlost nových žáků našich je nepatrná, ba kde jednotliví ani česky nerozumějí. Škola musí usnadniti a nepozorovaně upraviti dětem přechod z domácí mluvy lidové k spisovné, knihové. A proto začátečním požadavkem dobré čítanky i učitele jest, aby se vyjadřovali lidově, to jest dětem srozumitelně. Dítěti jest známější význam slova "sedlák" než "rolník", "kočí" než "vozka" atd. A hle, naše čítanky v Americe i v Čechách právě nejvíce zapomínají na lidovou češtinu, jakou dítě uvyklo slýchati doma od svých rodičů. Musí se proto pokračovati postupně od snadno pochopitelných lidových výrazů k slovům řeči vzdělanců.

Ostatně lpěti stále na knize, na čtení není ani rozumno; v začátcích všude se chráníme papírovosti. Vyučování se jen usnadní, vypráví-li učitel sám článek, vzbudí pro něj zájem a pak teprve dá jej čísti; neboť čtené slovo nováčkům bývá těžké a mnoho ani nedbají obsahu. Ostatně budiž upozorněno, že ve veřejných školách amerických ujal se nový způsob slabikování, starší generaci naší neznámý. V Čechách učíme se na př. vyslovovat písmenka "b" a "c", dále slabiky "bů", "bé" atd. a pak teprve slova. V Americe je však tomu jinak. Učitelka řekne veselou větu nebo veršík, který si dítě snadno zapamatuje. Na př. "Pták hezky zpívá!" Na to jednotlivá silně vytištěná a velká písmena slov těch vyvěsí na tabuli.

Když děti si větu vštípily do paměti, vyvěsí na tabuli další větu veršíku, který zřetelně a s obrázky znázorněn je též v učebné knize. Tak se dítě naučí čísti celé řádky a stránky. Učitelka rozvěšuje pak rozstříhané řádky (v našem případu: pták—pěkně—zpívá) a tím se dítě opět naučí řadě jednotlivých slov. Teprve naposled, asi po dvou měsících učí se americké dítě vyslovovat písmenka. Tak učí se každého dne dítě ve škole veřejné a večer nebo v neděli ve škole české pak učeno jest opačnému postupu, čímž vznikají obtíže a konečně i nechut' k učení.

Chceme-li českou školu svobodomyslnou zreformovati, učinit ji čím bychom ji míti chtěli, využijeme všech rozumných předností veřejné školy americké pro naše školy české a výsledek se za krátko dostaví.

A nyní přikročme dále — k mluvnici!

V Čechách si naříkáme na mluvnice, že jsou těžké a únavné. Mluvnice jest ovšem důležitou vyučovací pomůckou a nelze ji proto odstraniti. Ale náprava i tu měla by se státi. V Americe je mluvnice užíváno co nejméně. Jak jsem seznal, v nejlepších veřejných školách je vyučování praktické a pochopitelné. Pravidlo je věcí vedlejší a mluvení věcí hlavní. U nás neúprosně je od žáků požadováno skloňování, časování, atd. Učíme se tam, že první pád je "kdo, co", druhý "koho, čeho" a pod., ale v životě mnohdy žák neví, jak skloňování toho užívat. Je to zkrátka učení mechanické, neprospěšné a mrtvé vyučování mluvnice. Pohlížíme na mluvnici jako na lešení a to, co se v lešení tom staví, jest hlavní, totiž jazyk. Lešení je nutné, aby dům neb jiná budova mohla býti vystavěna, ale směšno by bylo pokládati lešení za věc hlavní a dům, k vůli němuž se vlastně postavilo, za věc vedlejší. Samotným skloňováním "kdo, co", "koho, čeho" se ničeho nespraví. Jedná se o to nalézti nové, praktické způsoby vyučování, neboť staré jsou u zdejší naší mládeže marny. Co je platno dítěti znáti sebe účinnější definici, co je věta, když kloudnou větu pak po všem učení a mučení napsati nedovede? Hlavní zřetel dlužno bráti na to, aby dítěti utkvělo v paměti, v čem chybuje a ne aby papouškovalo pravidla. Při omezeném počtu hodin vyučovacích musíme zavésti mluvnický výcvik zvláště účelný, který se omezí raději na věci nejpotřebnější, než by vyčerpával všechny možné odstavce mluvnické. Mluvnice, jakou pro zdejší školy potřebujeme, musí býti psaná praktickým způsobem a musí v ní býti pamatováno na všecky obtíže, na něž dítě ve zdejších poměrech naráží.

I na jiné věci dlužno bráti ohled. V Čechách musí po předběžném studiu choditi učitelé 4 léta do učitelského ústavu, kde dostane se jim paedagogické průpravy pro jejich nastávající povolání. Zde tomu tak není, jen v řídkých případech učitel české školy vykonal zkoušky v nějakém ústavě. Většinou jsou to nováčkové, učitelští samouci, lidé dobré vůle. Svěří jim děti a myslí, že to již dostačí.

Učitel namáhá se starým způsobem, ale čím dále, tím více upadá do nesnází. A proto i pro učitele je potřebí knihy pomocné, neboť ve venkovské opuštěnosti nemají odborných rádců ani pomocníků. Proto by bylo pravým dobrodiním, kdyby jim znalec napsal knížečku psanou docela jednoduše a přece moderně, z níž by se dověděli, jak postupovati od hodiny k hodině, od třídy k třídě, co nového zaváděti a pod.

Smíme-li důvěřovati zájmu o reformu škol, který se poslední dobou projevoval, dojdou podpory veřejné ti, kdo se o provedení nesnadného úkolu zasadí. Neodbývejme nutnou opravu učebnic polovičatými prostředky — proto dosavadní úspěch škol našich neuspokojoval, že lidé předem pochybovali o možnosti pronikavé a promýšlené změny.

Mluvě o povolání známých pedagogů z Čech, žádal jsem, aby spisování nových učebnic bylo zorganisováno způsobem vskutku demokratickým. Každé středisko česko-americké zná nejlépe jazykové znalosti i vady dětí toho kraje, po případě i zvláštní poměry tamější. V jiném prostředí žijí městské děti naše na východě, v jiném farmářská mládež na západě i jihu, v jiném na ulicích českých čtvrtí chicažských. Zpracování nových učebnic potřebuje vůdce, aby práce byla jednotná a rychlá. Avšak současně nemůže býti dáno jen jemu do ruky, nýbrž volá k dílu všechny učitele a znalce česko-americké mládeže. V Clevelandu, Chicagu, Cedar Rapids a St. Louis byly již zvoleny pracovní komise z učitelů svobodomyslných škol, členů školních výborů a obecenstva, jakož i z českých učitelů veřejných škol, pokud mohou zkušenostmi svými prospěti. V jiných střediskách měly by býti takové komise (o 5—6 členech) ještě zvoleny. Ty podaly by dobrozdání o nalehavých potřebách učebnic, po případě poskytly by též materiál. Vůdčí osobnost by celkové dílo provedla a předkládala je, strojovým písmem rozmnožené, komisím ku schválení, doplnění nebo jazykovému zjednodušení. Při dobré shodě a rychlém postupu dostala by mládež brzo nové, úhledné učebnice, dílo české součinnosti všeamerické. I časopisy, jako na př. Svobodná Škola, mohou činnost reformní vydatně podporovati. Možná, že učitelstvo v staré vlasti bude krajanům zámořským moderní učebnice jejich záviděti a příkladu jejich záhy následovati.

Je čas, aby se česko-americké školství vzdalo nepřirozené odloučenosti od amerického školství veřejného, aby se zamerikanisovalo v dobrém smyslu, stalo se praktičtějším a životnějším.

Měl jsem v tomto článku přirozeně na mysli především školy svobodomyslné, neboť na reformu škol církevních přímý vliv byl předem vyloučen. Bude-li lepší úpravou škol svobodomyslných však podnícen i pokrok vyučování českého ve školách katolických, tím lépe. Vždyť jde o prospěch českých dětí a pro ten cíl umlkají všechny spory stran.

J. S. MACHAR.

Podle přednášky pořádané Vzděl. Spol. Soc. Karel Marx v Chicagu 19. ledna 1913.

Nechci před Vás předstoupiti učenou přednáškou, spíše přijdou vhod prostá slova o osobním vztahu k básníkovi, jehož jméno mezi Vámi je tak populární. Seznámil jsem se s Macharem asi před 5 léty zvláštní náhodou, Machar napadl mého spolužáka Dra. Chalupného svým ostrým způsobem. Zastal jsem se tenkráte Chalupného v táborské "Jiskře". Aniž bych byl tušil, byla moje odpověď' otištěna také jiným časopisem a vyvolala Macharovu repliku. Machar odpověděl mi řízně a úsečně: "Myslíte, že jste našli hrozinku a já zatím zašlápl švába. Poroučím se!" Tato odpověď' v "Čase" uveřejněná, mne zarazila. Přes to, když jsem po čase jel do Vídně, odhodlal jsem se navštívit Machara v bance, kde je zaměstnán. A tu jsem byl překvapen přátelským uvítáním básníkovým. Ani stopy po nějakém hněvu. "A co dělá váš Chalupný?" byla Macharova první slova, když jsem se představil. Brzo jsme se sblížili a tu jsem poznal, že onen bojovný, útočný básník jest člověk milý a srdečný.

My známe Machara jenom jako bojovníka, kdežto soukromě vypadá náš básník jinak. Dobře že žije Machar ve Vídni, daleko od naší mizerie domácí. V Praze byl by shovívavější, podléhal by ohledům. Také má z Vídně lepší přehled situace a větší svobodu slova. Ta jeho svoboda slova dělá zázraky. Mnozí lidé se pro ni na Machara horší, druzí jej proto ctí. A každý si ho všímá, každý ho čte. Platí-li o někom u nás, že může býti zván vůdcem veřejného mínění, má na to nejspíše ještě právo básník Josef Svatopluk Machar. —

Ve Vídni Machar zůstává týmž Cechem, jakým před 20 léty tam přišel. Touží dožíti svůj věk ovšem mezi svými v Praze, ale praví, že tak učiní pouze tenkráte, až nebude na českých lidech závislý, protože v Praze lidé jsou jako zde malicherní a závistiví, dívají se člověku "do žaludku i do kapsy." Macharova rodina je vychována výhradně česky. Jeho dcery, nyní dospívající, neuměly dosti dlouho německy. Básník sám, nemoha jich posílati do českých škol, je vyučoval v mateřštině a vždy na konci školního roku, aby bylo vyhověno rakouskému školnímu zákonu, posílal je na některou českou školu buď na Moravu nebo do Čech dělati zkoušky. Nyní jsou dcery Macharovy na studiích v Hradci Králové. Jsou srdečné ryzí Češky, jakoby byly Vídně ani nepoznaly. Kdo by očekával zá-

zračné jednotlivosti v životopise Macharově, bude sklamán. Ani zaměstnání, ani soukromé poměry jeho nevymykají se všednosti. Bydlí skromně na okraji Vídně pod samým Kahlenbergem v nevelikém bytu s vyhlídkou do polí a plání. Denně chodí hodinu pěšky do banky, kde je zaměstnán. Banka, kde jest úředníkem, Bodenkreditanstalt, je velký ústav, v němž jsou podílníky mnohé vysoce postavené osobnosti. Machar nemá zvučného titulu, je prostě jedním z úředníků velké banky. Banka ona má mezi sty svých zaměstnanců jediného Čecha, a tím je Machar. Český básník vzhledem k své literární činnosti těší se všeobecné úctě v ústavu a možná, že má větší svobodu, nežli v ústavu českém. Byly dokonce činěny pokusy od známých jeho nepřátel zbaviti jej místa, ale je příznačné, že guvernér banky Sieghart, bývalý vysoký státní hodnostář, zůstal hluchým k všem takovým pokusům a českým přítelíčkům básníkovým odpověděl, že Machar je pro něho jen úředníkem banky, do ostatních jeho věcí že mu nic není.

V mládí Machar nepoznal rozkoší bohatství. Jeho otec byl mlynářským pomocníkem. Tento demokratický původ většiny našich velkých lidí jest naší chloubou. Machar osvědčuje původ svůj ve svých dílech, v nichž se jeví hluboký cit pro dělný lid. Otec Macharův byl stíhán neštěstím a zemřel jako chudý zemědělský dělník. Machar dostal se na studie, když mu bylo již 14 let. Osm let protloukal se, jak se dalo, živil se vyučováním svých spolužáků, zakoušel někdy nejtrpčí bídu. Žil v ubohé části Prahy, v zapadlé páté čtvrti, maje podivné kamarády, vše možné, jenom ne studenty nebo synky zámožných rodin. Když vystudoval, nezbylo mu, nežli se dáti na vojnu. Stal se dobrovolníkem u myslivců, a nemaje kam se vrhnouti, zůstal důstojníkem po několik let. Již tenkráte psal básně, a okusil prvních polibků slávy, když vydal svoji sbírku veršů "Confiteor". Konec jeho vojenské službě učinila ženitba, poněvadž si vyvolil dívku, jež neměla kauce, jaká je v Rakousku předepsána. Pomocí slavného českého lékaře ve Vídni prof. Alberta dostal místo u vídeňské banky. Do vínku na začátek manželství dostal as 30 zl. měsíčně. A trvalo dlouho, než se poměry zlepšily. Tam ve Vídni žije od té doby stále. Miluje český svět, dívá se na zamračený sever a lituje tu zemi nešťastnou, kde kdysi vládl lev, ten je nyní ostříhaný, má oči vyloupané, jako kdysi biblický Samson, a nemá dosti odvahy, aby se vzepřel té změkčilé a kruté ženě, Vídni. V té pro něho smutné Vídni (pozn. narážka na krásnou sbírku básní Macharových "Tristium Vindobona", Žalné zpěvy z Vídně) vyvíjel se Machar k nynější slávě, jíž mu závidějí mnozí, kdož mají zvučná jména a vysoké hodnosti.

Sláva Macharova je zvláštním zjevem. Měli jsme muže uznanějšího jména. Vezměme na příklad Vrchlického, jenž byl nejzářivějším representantem českého Parnasu. Nebylo v českém národu člověka, jenž by neznal jméno Vrchlického, básníka, jenž nás zastu-

poval před celým světem. Ale zeptal-li jsi se někoho, zda a co četl z Vrchlického, odpověděl obyčejně pokrčením ramen. Knihy Vrchlického poslední dobou neměly čtenářů. Taková jest sláva básníka staršího rázu. Básníkem za dřívějších časů nazývali umělce, který opěvoval nadoblačné zjevy, mluvil vznešeným, nepřístupným slohem. Ale básník novodobý nechce odvraceti očí od denního života. Naopak, ponořuje se do skutečnosti, do pravdy, a jeho úkolem není namlouvati si něco, čeho není. Všímá si života ve vší jeho všední skutečnosti, vyličuje svět, jak je, s jeho stíny a boly. Tento směr (od latinského res, věc) nazývá se realismem. Machar jest representantem básnického realismu. Realismus nemůže se odvraceti od nepříjemných stránek života, jeho bolestí a trudů, a tím se přirozeně přibližuje zájmům vrstev lidových. Básník realismu jest básníkem demokratismu, jest mluvčím svého národa, jest bojovníkem svého lidu. Není pěvcem, který národu zpívá a baví jej, ale za národ mluví, trpí, za něj bojuje. Takovým básníkem v nejkrásnějším slova smyslu je Machar.

Machar nebyl hned od začátků tím, čím je dnes. Jeho první sbírka básní je spíše veselá, abychom tak řekli světácky lehká, ale již tu a tam ozve se hlubší tón, nad kterým se člověk zamyslí, a jenž prozrazuje citlivé, vnímavé nitro básníkovo. Význačnou vlastností básní Macharových hned od počátku je zvláštní lehkost, zdá se, jakoby mu verše přicházely samy, bez práce, jakoby je psal hravě, jako píše člověk obyčejné věci. Ba bylo s počátku nad nimi i pokrčováno rameny, že to nejsou ani verše. Vskutku nebylo ve verších Macharových oné skvělosti, květnatosti slohu a oněch básnických obratů, jakým byli lidé zvyklí. Byla to spíše prostá, srdečná, jednoduchá mluva, oblečená v lehké roucho básnické.

Machar brzo z básní lehčího druhu přecházel k pozorování poměrů v Čechách, ke kritice. U Machara je pozoruhodno to, že nikdy nejde s proudem, nedá se strhnouti všeobecným míněním, myslí a tvoří samostatně, obyčejně pluje proti proudu. Komu byly by neznámy jeho verše o řvoucích vlasteneckých hrdlech a šibeničkách, jimiž by bylo zapotřebí hrdla ta zadrhnouti. Pro tyto verše stal se Machar nenáviděným a přece slavným. K slávě každý prochází nenávistí.

Překvapení způsobila sbírka básní "Zde by měly kvést růže", z níž čtenáři poznali teprve pravou tvář Macharovu. Básně byly věnovány utrpení ženského srdce. Jak titulní obraz ukazuje: růže by měly kvést v manželství a zatím tolik žen řinčí pouty. Z této sbírky pochopila teprve většina lidí, že Machar jest poetou nitra citlivého, jemného majícím hluboký soucit s trpícími. Do té doby byl většinou představován jako věčný posměváček, cynik, jenž nemá pro nic nežli posměch. Zatím Machar trpěl pro to, co se mu nelíbilo a svojí bolest zastíral úsměškem. Nitro jeho cítilo jinak.

Hned po této sbírce, co se důležitosti týče, řadí se kniha, jež

způsobila v Čechách sensaci. Byla to odvážnost, říci takový kus pravdy, jako vyslovil Machar svojí "Magdalenou". Básník byl pro tuto svou knihu kaceřován, mravopočestnost se bouřila. Ale děj "Magdaleny", historie padlé dívky, nesnižuje, nýbrž povznáší. Málokterá literatura může se pochlubiti dílem, jež vyličuje utrpení duše takovým způsobem, jako v díle Macharově.

Machar po té přešel k dějinám a našel zalíbení v antice (pozn. řeckém a římském starověku). Básník dívá se do starověku, do dob slávy slunného Řecka a velikého Říma a zdá se mu, že v té době žili lidé šťastnější nežli v nynějších dobách. Antičtí lidé žili pro krásu a dobro. Nezavrhovali, co tělesného, snažili se vyvíjeti na všechny strany, vytěžiti ze života vše, co se dalo, užívati radostí plnými doušky. Potom však přišlo křesťanství, jež hlásalo odříkání se radostí tohoto světa; zavrhovalo tělesnost, jen duševní radosti jsou pravé, a očistou má se člověk připravovati na onen svět, kde teprve rozkvete věčná blaženost.

Machar vidí v těchto zásadách rozklad radostného života, zhoubu antiky. Proto nazývá křesťanství, jež přišlo z Palestiny, jedem z Judey. Svoje myšlenky a představy o antice řekl nejlépe ve svém nádherném cestopise "Řím", ve kterém jako ve snu vyvolal si Řím antický, vyzdobený básníkovou fantasií, všemi jeho krásami a vznešenosti zašlého života.

V rodině Macharově mají tradice, že pravou vlastí jejich jest slunná Italie. Jeden z předků Macharových prý přišel do Čech z Benátska, jsa původem z jižní Italie, kde koluje mnoho ještě krve řecké. V Čechách pojal za manželku českou dívku, a tak spojila se žhavá, prudká jižní krev s měkkou, citlivou, povahou českou. Machar sám svou fysiognomii má ráz jižní, tmavou pleť a havranní vlas. Stará domovina jeho předků dala Macharovi klíč pro celý vývoj věků. Machar jako ctitel antiky zavrhuje křesťanství a dává přednost starověkému člověku. Ve skutečnosti ani starověk nebyl beze skvrn: otroctví jest jednou z nich. Každá doba měla své temné a své jasné stránky, a každý pokrok musil býti vykupován krví. Básník ovšem má volnost upraviti si svůj výhled do dějin i do přítomnosti a Machar upravil si svůj.

Veřejným svým působením jest Machar bojovník neohrožený. Jde za svým cílem, neohlížeje se ani na pravo ani na levo. Dělá podkopy — jak rád říká — pode vše, co starého, shnilého, a slibuje, že tak bude dělat, dokud mu síly stačí. Chce oživovati, podepříti vše, co krásného, cenného, bořit vše, co škodlivého. Tak zvaný posměváček dává nám větší důvěru v život nežli mnozí lidé, kteří mluví jen od plic, ale jejichž činy nekryjí se se slovy.

Machar tvoří své básně zvláštním způsobem. Nosívá dlouho nějakou myšlenku v hlavě, konečně třeba po dlouhé době ji napíše a pak — ji zavře do stolku. Za čas vysvobodí ji ze zajetí stolku a čte znovu. Je mu nyní jako nějaký cizí rukopis, k němuž přistupuje

s plnou kritičností, jme se báseň pilovati, a pak teprve vypilována náležitě jde do tisku. Asi před osmi lety jsem slyšel, že Machar chce napsati básně "Hus" a "Chelčický"; znal jsem i budoucí jejich obsah. Teprve asi za pět let byly skutečně napsány. O jedné básni mně Machar vyprávěl, že se mu o ní zdálo, a tak ji ráno napsal. — Krásná sbírka "Tristium Vindobona" vznikla zvláště divným způsobem. Všech těch dvacet básní napsáno v několika dnech v okně pod paprsky žhavého slunečného úpalu. (Pozn. Slavný římský básník Ovidius vypovězen byl roku 8 po Kr. do Tomů na Černém moři. Odtamtud psal své žalozpěvy "Tristium libri quinque", žalných básní patero knih, — a Machar použil tohoto názvu pro tyto básně z Vídně, jež latinsky sluje Vindobona). Naproti tomu feuilletony své píše Machar na ráz. Ve středu se dá do práce, v 11 hodin v noci již odnáší rukopis na poštu, a ve čtvrtek železniční poštou je rukopis dodán redakci "Času". O látku není mu nikdy zle, spíše nadbytek jí má. Často jsou tyto feuilletony, podpisované značkou "-by", věnovány nyní klerikálům, protože lidé ze všech koutů českých vlastí píší mu, co kde který pan páter vyvedl, co kázal, třeba o něm, s kazatelny, a podobně. Klerikálové ovšem pokládají jej za to za svého největšího a nejnebezpečnějšího nepřítele. Není možno, aby Machar každému z té záplavy případů věnoval pozornost. Machar to béře sumárně, vyřídí na ráz celou hromadu. A také se dle potřeby neobrací na kaplánka, nýbrž hned na pana biskupa.

A jest zajímavo, jak se klerikálové na Machara dívají, a jak jim ho řečníci líčí. "Milí přátelé", vyprávěl na schůzi známý kanovník v Čechách, "nemyslete si, že ten Machar je něco jiného nežli člověk! On se sice vydává za syna Héliova, tedy za syna božího, ale ve skutečnosti je synem mlynářského pomocníka!" (Pozn. Hélios byl u starých Řeků bůh slunce.)

Že klerikálové Machara nenávidí je přirozeno, ale smutné je, že také jiní lidé, kteří se vydávají za svobodomyslné, jsou jeho zarytými odpůrci. Machar nazval je trefně netopýry. Není prý to ani rak, ani pulec, ani žába, ani pták. Jsou to lidé, vydávající se za svobodomyslné, a bojící se skutkem to přiznati. Takoví to byli, kteří jej pohnali před porotu. Machar byl při památném tom soudu nejlhostejnějším ze všech zúčastněných. Bavil se s obecenstvem, ba na lavici obžalovaných napsal dvě básničky. Když četl praktikant trestního soudu obžalovací spis se článkem, pro který byla žaloba podána, ztratil Machar trpělivost a požádal, aby to směl sám přečísti.

Soud, jak známo, skončil tak vesele, jak vesele začal.

Letošní nemoc a operace byla těžkou zkouškou pro pevný organismus básníkův. Pozvali jste Machara do Ameriky, je pochybno, dovolí-li mu zdraví vykonati tak dalekou cestu. Nechť stane se tak či onak, přibližte si básníka sami: pilně čtěte jeho spisy, kupujte jeho knihy, zvláště jeho Čítanku a jiné plody jeho ducha, abyste dokázali že nemáte jeho jméno pouze na rtech, ale též v srdcích.

Josef Nápravník

zakázkový krejčí

1522 W. 18th St. CHICAGO, ILL.

Umělecké Podobenky

Vám zhotoví

J. VČELÍK

FOTOGRAF

1634 Blue Island Ave. Telefon Canal 2599

BOHUŠ HÁK EMIL KOHN

Bohuš Hák & Co.

největší české uzenářství

Manufacturer of all kind Sausages

1831 Blue Island Ave. CHICAGO, ILL.

Tel. Canal 1198 Obuv pro pány a hochy

J. J. Dvořák & Co.

výroba uniových oděvů a všech druhů uniforem

Velký sklad klobouků a pánského prádla
Uniová práce naše specialita

1853-1855 BLUE ISLAND AVENUE

Tel. Canal 3764 Založeno roku 1901

Jediné české knihařství

— vlastní —

RUDOLF SMRČEK

1633 Blue Island Ave. CHICAGO, ILL

Telefon Canal 4864 Přesné a rychlé vyřízení objednávek

JOSEF ŠMAHA

zlatník a hodinář

Správky hodin a šperků naše specialita — Mírné ceny

1853 Blue Island Ave. CHICAGO, ILL.

Hudební nástroje vyrábí a má na skladě

Josef Jiran

1333 záp. 18. ul., CHICAGO

Mluvící stroje, české i anglické rekordy v největším výběru.

Každý měsíc nové!

Hudební nástroje můžete u mně koupit mnohem levněji, než kdekoliv jinde. — Přijďte se přesvědčit. — Správky vykonávám rychle a se zaručením.

Dobré zdraví

jest největším a nejdražším pokladem lidstva. Měl by tedy každý dbáti předně o to, aby si zdraví udržel. Každá nemoc měla by býti hned v počátcích léčena a zastavena.

SEVEROVY

RODINNÉ LÉKY

konají tu službu již po více jak třicet roků a vždy se dobře osvědčily. Léčí, hojí, zabraňují nemocem a úrazům. Jsou pravým dobrodiním v v domácnosti. Zkuste je hned při první příležitosti. Podáváme zde seznam těchto osvědčených, domácích prostředků:

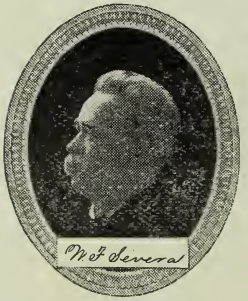

Severův Balsám pro plíce ..... 25 a 50c
Severova Žaludeční hořká $1.00
Severův Gothardský Olej ..... 25 a 50c
Severův Životní balsám 75c
Severův Silitel ledvin a jater ..... 50c a $1.00
Severův Krvečistitel $1.00
Severova Mast proti kožním nemocem 50c
Severův Lék proti reumatismu $1.00
Severův Antisept. toiletní prášek 25c
Severovy Kapky proti bolení zubů 10c
Severova Mast na rány a bolesti 25c
Severův Lék proti průjmu ..... 25c a 50c

Severův Regulátor $1.00
Severův Laxoton 25c
Severův Silitel srdce $1.00
Severův Nervoton $1.00
Severova Febrokura 50c
Severův Tišitel dětí 25c
Severův Projímavý Červokaz .. 35c
Severův Silitel vlasů .... 50c a $1.00
Severův Antisepsol 25c
Severovy Tabletky proti nastuzeninám a chřipce 25c

Severova Zlatá mast na oči 25c
Severova Hojivá náplast 25c
Severův Créme 25c
Severova Mast na katar 25c
Severův Prášek na zuby 25c
Severova Pomáda na vlasy 25c
Severův Ničitel kuřích ok 25c
Severův Prášek na nohy 25c
Severovo Léčivé kožní mýdlo .. 25c
Severovy Prášky proti bolestem hlavy a neuralgii 25c

Na skladě v lékárnách. Žádejte vždy a všude Severovy Rodinné Léky. Jiných neberte. Tam, kde nejsou na skladě, pošleme přímo po obdržení obnosu. Na objednávkách od $1.00 výše platíme expressní výlohy.

W. F. SEVERA CO., Cedar Rapids, Ia.

"SLAVIE"

nejstarší český dvojtýdní časopis v Americe

Založen roku 1861.

Předplatné $2.20. — Zhotovuje veškeré tiskové práce vkusně a levně.

Prodává výborné učebnice jazyka anglického, sepsané Karlem Jonášem:

Nový Tlumač Americký. — Praktický návod k naučení se jazyku anglickému. — Cena $1.50; poštou $1.60.

Úplný Slovník Anglicko-český. Obsahuje výslovnost a význam všech slov na 724 str. — Cena $1.75; poštou $1.85.

Úplný Slovník Česko-anglický. Postupná kniha po Tlumači a nezbytná tomu, kdo se chce zdokonaliti v jazyku anglickém. Obsahuje na 8000 slov a frazí na 622 str. — Cena $1.75, poštovné 15 centů.

Veškeré objednávky, jakož i tiskové práce vyřizuje správně a rychle

VYDAVATELSTVO SLAVIE

2544 So. Millard ave. Chicago, Ill.

Žádejte české pivo

Magnet

Telefon ~ Canal 991

ATLAS BREWING COMPANY CHICAGO

Importovaný tabák, doutníky a cigarety Ice Cream a Candy

Jindřich Zedník

OBCHOD

tabákem, doutníky a cigaretami

RYBÁŘSKÉ NÁČINÍ

3315 W. 26th St., Chicago Tel. Rockwell 1345

3 0112 098228262

"Tatínku, nemrzí Tě to, že jsi neotevřel spořitelní účet v bance před rokem když jsi vydělával více?

Nemusel bys nyní lámati si hlavu, co si počneš, když práce není." Když příjmy pěkné jsou, nevzpomíná se na dobu pozdější. To jest chyba, každý, kdo vydělává, měl by si trošku každý týden ukládati na spořitelní účet, který mu přinese 3 procenta úroku ročně užitku.

AMERICAN STATE BANK

Americká Státní Banka

Určena vládou Spojených Států ku přijímání poštovních spořitelních vkladů.

Kapitál, vklady a přebytek přes **$1,850,000.00**

Jan Karel, předseda. J. F. Štěpina, pokladník.

1825 Blue Island Avenue, roh Loomis ulice.

Otevřeno od 8:30 dop. do 5:30 odp. V sobotu do 9. hod. večer a v neděli dopol.